

om zich hiervan te overtuigen. Lange rijen van mannenfiguren, droog van uitvoering, stijf van houding in rechte lijn voortlopende, toonen hoe de portretschildering toen werd opgevat: het zijn geschilderde documenten meer dan kunstwerken. Met het ingaan der gulden eeuw daagden de rijker begaafde conterfeitsers in groot getal op. Cornelis Ketel, Cornelis van der Voort, Werner van Valckert, Nicolaas Elias, Cornelis Jonson van Keulen zijn de oudsten onder hen, de voorloopers van Thomas de Keyser. Allen werkten te Amsterdam en droegen het hunne bij om hun woonplaats den eersten rang te doen innemen in de rij der Hollandsche steden waar de schilderkunst werd beoefend, een eererang die vroeger door Haarlem werd bekleed. Hunne voornaamste werken zijn Doelen- of Regentenstukken, de historische schilderijen bij uitmuntendheid en de trots der Hollandsche School. Het waren degelijke kunstenaars, die hunne taak vervulden met nauwgezetheid en talent, maar zonder de hoogere gaven, die Thomas de Keyser onderscheidde. Deze overtreft hen, maar is hun wettige opvolger, de voortzetter hunner overlevering.

Weinige jaren vóór hij optrad had Frans Hals zijn eerste schuttersstuk geschilderd; de Haarlemsche schilder brak af met de vaderlandsche kunst-overlevering; in plaats van hare nauwgezette bewerking, die de natuur met zorg maar niet zonder vreesachtigheid volgde, gaf hij eene persoonlijke vertolking zijner modellen, hun guller leven inblazende, lossere houdingen leenende, die getuigen van verjongden levenslust, van onbekommerd genot der vrijheid. Zijne schildering was breeder, vlugger, lichtender, hij deed den stoutsten sprong uit den gebaanden weg, die in heel de geschiedenis der kunst aan te stippen valt.

Thomas de Keyser was niet die hervormer, die omwentelaar. Hij was een voortzetter, haast een bekroner van het begonnen werk. Hij deelt aan zijn menschen een innigheid van leven mede, een ongedwongenheid van houding, een behagelijkheid van groepeeringswijze, die men te vergeefs bij zijn voorgangers zoekt. Aan hunne vleezen geeft hij een stralendheid, aan de heldere deelen van hun kleeding en van de voorwerpen hunner omgeving een glans, die het kleurengetoover van Rembrandt voorspellen. Men heeft het hem en te recht als een eeretitel aangerekend de voorlooper van den meester der meesters geweest te zijn, maar voor wat hij gaf meer dan voor wat hij liet voorzien heb ik hem lief en schat ik hem hoog.

Hij schilderde enkele figuren, kleine groepen, groote regentenstukken. Deze laatste zijn zijne zwakste werken: hij had niet de vlugheid van borstel die noodig is om groote massas samen te doen werken, niet de kracht vereischt om groote lichamen leven in te blazen; hij vatte zijne effecten samen in engere afmetingen, hij had meer oog voor de keurige dan voor de breede bewerking.

Zoo komt het dat hij zijne burgersportretten niet in levensgrootte en ten halve lijve penseelde, zooals de gewone schilders deden, maar ten voeten uit, in sterk verkleinde afmeting. Niet enkel het hoofd is voor hem van belang, maar ook de kleederen en de wijze waarop zij gedragen worden, de houding en